

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег дана
свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на годину 4 фр., на по год. 2 фр., на три
мес. 1 ф. Рукописи се не враћају

НАШЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

Чувени немачки естетик Мавро Каријер написао је у по-временом спису: „Internationale Revue“ веома важан чланак под насловом: „Митолођија и народно песништво у Словена.“ Ми ћемо за сада нашим читаоцима из тог чланка саопштити све оно, што та учена глава пише о нашем језику и нашим народним песмама. Каријер у том свом чланку наводи, да је јужно сунце и лепа земља учинила, те се тако дивно развио језик и народно песништво у Србаља. За српски се језик каже, да је то међу словенским, што талијански међу романским. Истина је цела, да српски језик не изостаје ни за једним словенским, што се тиче бујности, силе и јасности, а превазилази све у благогласности и умиљатости. После тога прелази на наше народне песме и о њима ово вели: Међу свима словенским племенима Срби највише ваљају за светку повесницу вештине. У њих се још за рана развило епско народно песништво, па се од најстаријих те све до најновијих времена лепо одржало. У том песништву има таквих песама, које су једнако важне и по естетици и по повесници. Срби су населили брда и долине између црнога и јадранскога мора, негдашње земље грчкога царства, па их за то ваља да и промахује дух старих Јелина, а овамо су још задржали и своје обичаје, док су Русе покорили Монголи, а Пољској и Ческој нанесе грдна квара западњачка просвета. Да, Стеван Душан силни на новцима, које је дао ковати, држи у руци свет и крст, и назива се римским царем. Истина, да је бој на Косову крај учинио српском господарству, али не и народном животу, којем је основа била општина и задруга. Породичне свезе шире се побратимством и по-

сестримством. Момци и девојке љубе се кроз венце на прадедовским гробовима, мењају их и постају једно другом брат и сестра по Богу. Село бира свога старешину. За свако време у години имају и сада још символске облике. И сада се слави зими дан смрти а занављање живота у пролеће о цветима. И сада се баца цвеће у воду, у којој се куна, и у љубавним песмама спомиње се и сад незнабожачки бог љубави Љељо. И сада се скаче преко ватре о Ивану дне, а громовник Илија држи се, да је бог од времена. У свакој су кући старинске гусле уз које се песме певају и казују. Особито слепци чувају и шире по свету то старо благо од песама. Где се год мушки састају забављају се с песмом. Ко што зна, то и пева. Песма зачињава посао и пастирчету и ратару и домаћици. Песмом се казује и радост и туга. Песма прати Србина од колевке до гроба и у њој се огледа цео живот му. Песма није у народу, иде од уста до уста и тако остане сачувана и за потоњи нараштај. Сам народ дотерује по своме уму полако песме као и језик свој. „Србима је живот њихово песништво“, каже Талви. И саму повесницу схваћају песнички, па је као таку и песници преносе у народну свест. Све што се у Србаља збива, то се и спевава. Српски војници при отимању Донауверта године 1744 спевали су о тој битци целу песму од 230 и нешто више стихова, што у оно доба не би у стању био учинити ни један немачки народни песник. Да грдне разлике између те племените песме и сухопарних извештаја царске војске по новинама о тој битци. Па ево и за наших дана видимо, како јуначки Стојан Чупић слуша слепца где му спевава дела, па ће да га одмах и поправи, и то у стиховима, ако му се учини, да песма не казује све онако, као што се доиста збило.

Сами Срби деле песме своје у женске и јуначке. Прве говоре о кућевном животу и срећи, краће су, па и стихови су лаки и помешани с дактилима. Те су песме већином нежне, веселе и ведре, ма да се у њима кад и кад казују и јади девојачког срца. То се збива, кад млада девојка мора да пође за стара војна или кад се раставља мило и драго. По каткад долазе и свађе младе неве са свекрвом или јетрвицама. На прелу или на бунару, у пољу или о свецима задиркују једно друго момци и девојке час сетно и досетно (*sinnig und innig*) час несташно и безочно тако, да падне по гдекоји пут и мало крупнија шала, или се каже и по која пуста жеља. Осећаји траже и ту слику у природи. Тако момак срањује девојку с неузбраним цветом, којег би хтео узабрати и пољубити. Девојка му вољно нуди образ, али да је не угризе, јер ће мати да примети. Или момак пева драгој:

Створ' се, душо, у градини ружом,
 Ја ћу с' створит' у бела лептира,
 Па ћу пасти на румену ружу;
 Рећи ћеду изокола људи,
 Да ја гризем у градини ружу,
 А ја љубим потајно девојку.

Ћул се круни, те буди девојку, која је под њиме заспала,
 а она њему:

А мој ћуле, не круни се на ме,
 Није мени до штано је теби,
 Већ је мени до моје невоље:
 Млад ме проси, за стара ме дају!
 Стар је војно трула јаворина,
 Вјетар дува, јаворину љуља,
 Киша иде, јаворина труне;
 Млад је војно ружа напустила,
 Вјетар дува, ружа се развија,
 А од кише бива веселија,
 Сунце сија, она руменија!

Девојка хоће ратара, у којег су истина црне руке, ал' бела погача. Она воли с драгим по гори ходати, глог зобати, с листа воду пити, а студен камен под главу метати, него с не-драгим по двору шетати, шећер јести, у свили спавати. Потајни је пољубац видеља ливада па је рекла стаду, стадо је рекло па-стиру, настир је рекао путнику, а путник матери, — исто тако као у новогрчкој песми, у којој звезда пада с неба па казује што је видеља мору, море веслу, весло рибару, а рибар пева о томе својој драгој, те се сада разлежу улице од песме о тајној срећи.

Кратке као како романце песмице из овог кола баве се тек око појединих призора. Оне су тек малене слике каког особитог положаја па остављају ономе, који их слуша, да испуни по својој вољи све оно, што напред и све оно што после долази. Веома згодно каже Талви: „Ако у начину, којим се те песме казују, и нема драматичног живота као у немачким баладама, ал' имају строго обележеног облика и често такве савршености као у најбољим испупченим сликама старих Грка. У тим песмама, као и у грчким, ретко се кад описују дивље страсти и замршена радња, него понајвише и поглавито мирни призори од кућевне среће и жалости! За доказ те дражесне пластике нека иде ова песмица, коју је Гете од свију најрадије имао:

Вјетар ружу уз поље носаше,
 На Јовов је шатор наносаше,
 Гдјено Јово са Маријом беше:
 Јово пише, а Марија везе;
 Неста Јову мрка мурећена
 А Марији злата жеженога.
 Онда Јово Мари говораще:
 „Ој Марија, драга душо моја!
 Јели теби мила моја душа?
 Јел' ти тврда моја десна рука!“
 Мара њему тихо одговара:
 „Вјеруј, Јово, и срце и душо!
 Дражи ми је, драги, твоја душа,
 Него моја сва четири брата;
 Мекша ми је твоја десна рука,
 Нег' четири најмекша јастука!“

Запад је први пут сазнао за српске народне песме пре једно
 сто година кад је талијанац Форлис свој путопис издао и у њему
 неколико од тих песама на француски језик превео. За тим је
 превео Гете тек онако назорице „Асан-агиницу“ али тако дивно
 према духу оригинала, да су се после сви у њега угледали. По-
 сле је и Хердер по гдешто преводио. Прву збирку српских на-
 родних песама издао је Вук Стефановић Караџић. Слава му је,
 што је те песме онако верно побележио, као што их је у народу
 чуо. На немачки их је језик најлепше превела Талви (госпођица
 Т. А. Л. плем. Јакоб) а после Капер. Кад су те песме на свет
 изашле рече Јаков Грим ове знамените речи: „Од песама омиро-
 вих па све до данас неје ништа изашло у Европи, што би нам
 као ове српске народне песме могло тако јасно казати како је
 постао еп и шта му је суштина. Ми видимо како се све сјевава,
 што се до најновијих времена догађало, а овамо не знамо где је
 тај, што то сјевава. Глас и начин новијих песама добија као
 неку светињу од старијих из митичног доба. Али за то је опет
 све свеже остало и у најстаријима или се непрекидно подмлађи-
 вало. У тим је песмама и језик и начин певања племенит. Епски
 придеви и читави редови понављају се, ал' за то једва да има
 које песме, која не би нешто новог, па по томе и особитога, у
 себи имала. Вук је стекао себи славу, која не пролази, што их
 на свет издаде.“ Нама се особито допада, што је у њима све
 право епски, што се све јасно описује, што се све непрекидно и
 мирно приповеда. То их разликује од песама семитских Арапа, који
 маре за одскочни лирски начин, а ближе их доводи старим јелинским

песмама. Многе се песме врзу око једне средине, као што је Косово поље, или око општег каквог јунака, као што је Краљевић Марко. Неке опет описују какав догађај, као што је песма „Женидба Максима Црнојевића,“ која је тако велика као кака песма из Илијаде и у којој се одношаји Србије према Мљеткама као и према Турцима песнички изводе. Многе такве краће песме стоје у средини између немачке пучке баладе и талијанске приповетке у прози а о каком занимљивом догађају.

(Свршиће се.)

БЕРБАНСКА НОЋ.

Месец се небом шеће...
А зрак му лако слеће
На „срце“ села мог;
Ту коло лако шири,
Ту жељу онђу мири
Гајдашев јасни рог!...

Девојке миле, младе,
Чедашца пуна наде,
Ту бајни вију слет; —
А момци лоши несу
Већ коло громко тресу
На мисле: њин је свет!...

И шебој и шимшири
За нови, за шешири,
Чуде се игри тој;
А руже чисто стрепе
На груд'ма цуре лене,
У срећи жељеној...

Гле, свирца како јури,
Гле, коло како жури...
На чисто игра сам;
Гле, момке де се смеше,
Гле цуре, — лаке сеше,
Де крију ока плам.

„Де реци коју, брато!“
„Ев' ома, суво злато!
Ох, онђу рећи, да!“...
И ено — де подвикну,
А свирац уз то цикну —
— Та подвик нек' се зна!...

Што теже јаре хуче,
То чешће момчић суче
Свој лепи, црни брк;
Што чешће ситно свирне,
То жешће ногом дирне
У нови, јасни жврк.

Месец се небом шеће...
А зрак му лако слеће
На „срце“ села мог;
Ту коло лако шири,
Ту жељу сродну мири
Гајдашев јасни рог!...

Сад тамбур ситна гласа,
Ил' врула иза паса
Лелујне гласак свој...
А отац, мати, гледе,
Ох, деца кол'ко вреде
У игри слављеној!...

Па де је песма красна,
Што цура витостасна
Са драгим пева, хој!
Па де су тол'ко сласти
Што немож' ни изкасти
Мој китњаст, лаки пој!...

У Пожуну, из „Слободе.“

Ох! Овде груд што нема
Да л' тамо и сад спрема
За мене, вес'о крај?
Та сад ћу тек да знадем,
И среће да имадем:
Кад имам 'наки рај!...

Ј. Грчић-Миленко.

МОЈ АЛБУМ.

Лепа си ти, ох Јелко!

Не знам шта те више дичи: да л' црне очи твоје, у којима ти се огледа лепа душа, или добро срце твоје. Волим те, Јелко! Ти се срећа, ти нада, ти све моје на свету! Нека ми буду сведоци оне сјајне звезде тамо на небу и ова тишина ноћна, да те волим и да ћу те волети непрекидно, на веки

— Није слободно!

Ко то рече, да није слободно волети Јелку? Да видим ко ће ми то забранити! Јелка је живот мој!

— Није слободно!

Ху . . . ала је то зима у овом мом вајату. Ладан ветар дува од некуда, па ми дркће и тело и душа . . . Зима ми је! Од тих ће речи да замрзне у мени и мисао и молитва и уздисаји и љубав. Не, борићу се са светом, са духовима, па нек ми узму и живот, ако кадгод престанем Јелку волети . . . Волим те, Јелко, . . . ма се и само небо нада мнош провалило! . . .

— Није слободно!

— Познајем те гонитељу, познајем ти глас! . . . Ху, ала је то зима!

Не могах више речи изустити: крв ми се смрзе у жилама, цело ми тело изнеможе.

Погледах око себе и нађох се у пространој дворани. На одмарачи од црвене кадифе видех свој албум.

На сред дворане беше зеленом чојом застрт сто, а на њему крст између две свеће, лист беле хартије, перо и мастило.

Долазило ми је као да је то све с неба пало доле, као да сам окован, па као да кроз решетку од своје тамнице гледам, шта се то збива на моје очи.

Дођоше слуге, понамешташе столице око стола, поклонили се дубоко пред мојим албумом и одоше.

Од дворане постаде на једанпут судница.

Сад се опет зачуше неки уздисаји, шуштање хаљина и неко јецање, а као да је све то из мог албума излазило.

Језа ме стаде пролазити.

За мало било а албум се расклопи и са првог листа подиже се лепа женска слика у плавој хаљини и гледаше зачуђено око себе.

Бледа је била, на трепавицама јој трепетале су до две сузе, у црној коси имала је белу камелију а у руци лезезу од лабудовог перја.

— Боже! — рекох сам у себи — та то је — Јелка... душа моја!

Јелка погледа око себе па кад виде где је, паде онесвешћена у наслоњачу.

— Јао и помагај! — хтедох повикати, али не могах уста отворити.

За мало опет се отвори албум и из њега изађе у ружичастом оделу Сока. Погледа поругљиво на Јелку, која је још једнако у несвестици лежала, па оде пред огледало, да мало у ред дотера косу своју.

Чело ми пробије ладан зној.

Албум се на ново расклопи, и из њега се помоли Мила у оделу љубичасте боје, са три струка љубичице у коси и са писмом у руци а с осмејом на лицу.

За њом изађе Тина, Белка, Милка, све моје старе познанице, а исто тако као и некада, и сви гледаше презорно и поругљиво на јадну Јелку...

Немо се поздравише и поседаше на столице. Само Сока не седе него напруганим уснама погледа по дружини и заузео председничку столицу.

Дрктао сам као прут.

— Сока да ми буде судија! Та то је страшно!

— Сестре, — поче Сока — пре свега морамо на чисто бити за што смо се састале.

Ту застаде мало и ја сам грозничавим немиром слушао сваку речицу.

— Сестре, — продужи Сока — грдна је срамота нанесена нашем женском достојанству. Свака од нас била је већ тако сретна, да је дичила први лист овога албума... Сестре, није мала ствар у албуму на првом листу бити! Мислим, да то не морам даље разјашњивати. Одмах падамо свакоме у очи и нема тога,

који код првог листа мало дуже не застане, па тако нас и у памети својој мало дуже позадржи. Сестре! још једном кажем: није мала ствар у албуму на првом месту бити . . . Ми смо све редом ту почаст доживеле, па нам је у толико теже морало пасти, кад смо с нашег места помакнуте биле, да гдегод у закутак дођемо . . . Држим, да ми не треба више говорити о овом предмету, кад нас и тако та увреда љуто боли и сви редом осуђујемо ону сестру, која нам је сада место заузела и не заслужујући га.

При тим речима погледа зажареним лицем Јелку, која се тек горко смешила.

— Тако је, да! — рекоше јој друге.

Сока продужи:

— Ето, и ви саме велите: „Тако је, да“, и ја само оно казујем што и саме осећате и желите. Предмет је нашем већању дакле, да сурвамо нашу противницу, која сада прво место у албуму заузима и да се грдно осветимо ономе, чији је албум, за нанесену нам неправду.

Све редом замахаше главама у знак да им је погодила жељу.

— Мој је предлог дакле, да се доведе овамо пред нас госа од тога албума у оковима, и да свака каже своју тужбу против њега, да би могле донети праведну пресуду.

Тек што изрече ове речи, дођоше слуге по мене, оковаше ми руке и ноге, и неким мрачним ходником доведоше ме у судницу.

Цело ми тело дркташе. Крв ми удари у главу када чух поругљиви смеј, који ме поздрави при уласку, и то са оних усана, са којих је некада за мене мед текао.

Све би то још којекако било, поднео би и срамоту, лако би претрпео и све муке овога живота, радо би се растао и са животом, само да ту не беше Јелке, да она неје чула како ми се ругају, и да ми неје видела стида на образу.

Или да сам бар једну речицу могао рећи у своју одбрану! Све бадава, осуђен сам био на ћутање.

Стојао сам као какав очајник пред својим гонитељима. Срце и душу ми кидала је боља, а очи сам упрљо у земљу.

— Дед' нек каже тужбу своју сестра наша Мила — рече Сока. Мила устаде и поче овако говорити:

I.

Још сам дете била.

Тешко ми је падало по цео дан седети па све једнако шити. Дуго ми је време бивало и кад сам плела, и ма да силом хтедох

бити велика девојка, пустивши косу и натеравши матер да ми допусти дугачке хаљине носити, опет сам се радо сиграла са лутком и нехотице сам се увек одавала, да сам још дете.

Родитељи ми беху имућни људи а кућа наша једна од најлепших у целој варошици.

Ми смо при земљи седели. Ту је и мој вајат био с прозорима на улицу. Обично сам уз прозор седела и радила, а цвеће на њему сакривало ме је, те сам слободно могла на улицу гледати, а да ме нико не спази.

Варошица је наша мала била и тако неје никако чудо, што сам готово сваког већ по ходу познала.

Једно после подне стадоше пред мој прозор два дечака, којих донде нигда не видех у нашој улици.

Један беше црномањаст, затубастим носом и разрок; а други плав, лице му питомо, а живе плаве очи пуне сањарије. У свему су се јако разликовали, па и у самом оделу: плави беше лепо обучен, а црномањаст као кака небрига.

Ја сам их иза својих црепова гледала и никако ми неје ишло у главу да то двоје могу другови бити. Да сам ја на место плавога била, не би се ни у разговор упуштала са тим црномањастим, разроким. Друкчије би другове знала ја себи изабрати!

Наравно, да сам ја то тако тек у себи мислила, а не би се усудила рећи то и својој матери, која је веома строга била.

Као да су та два дечака ђаци били. Под пазухом носили су књиге.

— Погледај само, Милане, — рече разроки плавом — како је лепа та ружа на прозору, — па покаже на мој прозор, од којег се уплашено повукох.

На те речи плави порумени до ушију, а и ја, не знам ни сама зашто.

Од свега тога имала сам ту корист, да дознадох име плавом момчету.

Они одоше, а ја плашљиво погледам за њима. Разроки се церекао једнако, а плави се осврне, и ја на ново поруменим. У то ми баш уђе мати у собу и запита ме, што сам тако румена у лицу. Ја се потужим на врућину, ал' она оде до прозора и погледа на улицу. Срећа, што су она двојица већ замакла била за рогаљ.

Зарекла сам се, да не ћу више тако лако црвенети, или да не ћу кроз прозор гледати.

Ал' све бадава кад не могох одржати, што сам наумила.

Неколико пута пошло ми је за руком, да не погледам кроз прозор када сам чула њихове корачаје, ал' на послетку савлада ме радозналост.

На моје велико чудо приметим, да је оно зрикаво, црномањасто момче чистије одевено и да му је коса лепо зглађена, али да се још једнако онако лудо церека, и тако остадох при томе, да је Милан умиљатије момче.

Долазио ми је сахат за свирање на гласовиру. Санљиво и невољно свирах, помишљајући на сретно детинско доба када дете не познаје још своје мучитеље: гласовир и француски језик. Када сврших свирање, чујем где неко таше на улици.

Одмах скочим са столице, похитам прозору и погледам кроз цвеће на улицу.

Разроко је момче баш тада отрчало на рогаљ и тако се лудо церекало, да ми је дошла воља, да га мало прочунам.

Без воље седох за клавир и стадох премишљати: можда ми се то момче тим тапшањем руга што тако рђаво свирам.

Сигурно да ми се руга, та на што би се иначе тако церекао.

Тврдо наумих, да се од данас тако попаштим, да ми се нико више не узможе ругати свирци.

Што сам наумила, то сам и извршила. По читав би дан свирала, и за две недеље дана тако сам напредовала, да ми се и сам учитељ дивео.

Сада може слободно доћи онај разроки: не ће ми се моћи више ругати.

Мати ми рече, да ће ме дати фотографисати, што се тако добро владам.

Ох, како ме је сретном учинило то обећање. Неколико дана све сам о томе премишљала, како да се обучем, како да се очешљам, како ли да станем.

Дође и тај знатни дан. Фотограф ми ухвати слику и рече да ће за који дан све зготовити.

Преварих се у нади. По тим сликама не могах себе познати, ма да ми је мати једнако набијала уши, да су те слике веома добре и да са свим наличе на мене.

Једне недеље била сам с матером у цркви. Хтедох се из зборника Богу помолити, али сам тако расејана била, да не могах ни једне молитве прочитати. Уста су ми ишла, ал' мисли ми тумараше и кад се тргох, приметим, да несам мислила о Богу, већ о Милану.

Полазећи кући прођемо поред стана фотографовог и у излогу приметим и своју слику.

Једила сам се како ме је смео без мога знања у излог метнути. Па бар да ми је слика добра!

Други дан пред вече седела сам код прозора. На пољу се сутон хватао, а у души ми је мрак био Сетна, невесела сам била, ма да и сама не знах за што. Нешто ме је болело, ал' и сама не знадох што. Желела сам себи крила, па да полетим некуд у даљину, где би се могла сита наплакати, а да ме нико не види. Да сретан ли ти је сваки, који може по вољи сузе пролевати, а не мора одговарати за што то чини!

Из тих сањарија трже ме бат.

Милан је долазио. Живе, плаве очи његове већ из далека тражише ми прозор. Хтедох се сакрити, али ме задржа нека невидљива сила.

Када према мени дође, извади из џепа свога неку фотографију и притиште је на срце своје.

Одмах познадох, да је то моја слика.

Дуго сам размишљала како је могао доћи до моје слике. Несам ни помишљала на то, да је могао за неколико новчића купити ту слику од самога фотографа.

— Слика ће ми сигурно добра бити — мишљах у себи. Та не би ме Милан уза се носио, да не ваљам.

Једно јутро, када подигох засторе са прозора, нађем киту цвећа међ цреповима.

Са свим је увела била. Дуго сам размишљала хоћу ли је бацити кроз прозор.

— Али ако је то он метнуо у прозор.

И одмах ми се учини, да је кита цвећа лепша; метнем је у чашу воде, после је осуших и тако дође као кака амајлија међу листове од зборника.

Неколико дана после тога онај зрикави много ми је нешто обилазио прозор. На лицу сам му видела, да хоће да учини нешто.

Други дан у јутру на том истом месту нађох опет лепу киту цвећа.

— То је сигурно онај зрикави метнуо у прозор, — помислим у себи, па хитац шњоме на сред улице.

Мало за тим дође Милан и стаде гледати на мој прозор као да нешто тражи.

— Боже, ако је то његово цвеће било што сам у блато бацила!

Погледи плавог момчета одоше са прозора на улицу, и ту спази звоју киту цвећа у сред блата, раскидану.

Још један тужан поглед баци на мој прозор, за тим обори главу и оде. Никад га више не видех у нашој улици.

(Продужиће се.)

ГЛАС ИЗ ХРВАТСКЕ

О НАШОЈ НАЈНОВИЈОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.

(Продужење.)

II.

Философску науку заступа само једно, али вриједно дјело; то је од дра Матића израђена „Историја филозофије“ по изврстној Швеглеровој књизи, у два дијела.

Богословна је зnanост у католика латинска; у народном језику заступа ју тек „Католички лист“, што у Загребу изилази, сваке недјеље по једанпут. Уз то ми је овдје напоменути, да је Фр. Шиц превео с ческога у три књиге „Проповједи од Јирсика.“ Таков је „Православни проповедник“ од митрополита српског Михаила, штампан у Биограду. Још изађе у Биограду „Православна пастирска богословија“, и „Упутство за читање св. писма“ од Никанора. У Новом Саду штампано је од Вукићевића дјело о уређењу православне цркве у Аустрији: „Мисли о начину итд.“, а у Задру изађе пријевод с рускога од А. Чурлића „Критически претрес вопроса о монашеству епископа.“

Ево вам плодова хрватско-србске радње научне од две-три последње године, који стоји што у ближој што у даљој свези с потребама школским. Није тога доиста много, али је опет неки темељ, и то такви темељ, на којем се може поуздано грађа наставити. Нека се само једном потпуно намире потребе школске — а тому се хоће још некоја година марљиве радње — па ће се моћи и на шире кругове обћинства освртати, којима већ сада изван школе недостаје ваљаних научних књига. Смијемо се пак тому надати, почем је сва прилика, да ће нам народну књижевност од године до године јаче подупирати не само земаљске власти, које за цијело увиђају пријеку потребу народне просвјете, него и наукама посвећени заводи, као што су: Матице, учена друштва, академије и велике школе; а на посљедак није нам ваљда за увек суђено да останемо онакви какви смо. Колико ће, на примјер, већ сама школска литература ојачати, када се узпостави прирођено право народнога језика у Далмацији, када се избаци из крајине господство њемштине, када се умножи број школа по Србији и када се — — раја ослободи јарма турскога.

Научни дјела, што нису управо за школу одређена, нарочито самосталних знанствених радња, има врло мало, и ово су за сада тек из неких домаћих знаности, кано што је домаћа

хисторија, затим прикупљање и издавање језичних и књижевних старина. Овдје су понајприје спомена вриједна лијепа дјела нашега Ђуре Даничића, о којима је „Књижевник“ у свако доба потанко извјешће доносио. И збиља којој књижевности неби на славу служио онакви рјечник, као што је Даничићев „из књижевних старина српских“. Затим угледаше свијет његовим трудом још важне старине: „Никољско јеванђеље“, „Живот св. Симеона и Саве од Доментијана“, и „Животи краљева и архиепископа од Данила“. С овим трудом Даничићевим ваља поредити многоцјени глаголки споменик „Асеманов евангелистар“, издан од дра Рачкога с опширним уводом, у којем сам издаваатељ тумачи нарав и старину текста с хисторичко-палеографске стране, а моја расправа огледа његову филологичко-критичку страну. Многи други споменици нашега језика чекају бољих времена, док их когод изнесе на свијет. Полагано напредује красно дјело Ј. Берчића „Одломци св. писма“, скупљени и у ред справљени из разних, штампаних и нештампаних, глагољских књига; до сада изађоше три дијела. Ристићеви „Дечански споменици“ неодговорише очекивању; моји „Примјери старохрв. језика“, доносе само неколико одломака од нових, до сада непознатих, глагољских старина. У хисторији напомињем србски пријевод класичнога дјела Ранкова: „Историја србске револуције“ од Ст. Новаковића и Бартенстајново хисторијско дјело о „Илирима“ (Србима), у србском пријеводу од А. Сандића; затим „Устанак србски од год. 1806—1810“, то су пијема, преведена с рускога, која се тичу србскога устанка. Недавно изађе такођер на србском језику Монтескијево дјело: „Расматрања о узроцима величине Римљана“, преведено од М. Ђ. Милићевића. Ако су ово и пријеводи, али су пријеводи дјела класичних, дјела нашој литератури потребитих (особито она прва два); али нити је пријевод нити оригинал, већ нешто изкварена средњега „Опис Босне“ од Т. Ковачевића. Критичкој хисторији нашега народа полаже сигуран темељ др. Фр. Рачки оним циклом расправа, које су из „Књижевника“ напосе одштампане под насловом „Оцјена старијих извора.“ Више у наслову, него ли и у изведењу налице Рачкову дјелу чланци, штампани у „Србском Летопису“, под насловом: „Критичка покушења у периоду од првих седам векова србске историје“ од К. Николајевића. Светковина године 1866. слављена на успомену хрватскога бана Зрињскога, обогати нашу хисторијску књижевност лијепим дјелом од проф. М. Месића, који написа по домаћим и страним изворима обширан и критичан „Живот Николе Зрињскога.“ Читатељима

„Књижевника“ позната је историјска монографија од истог писца, која ће се наставити. Јоште ми је споменути историјскога садржаја књигу од П. Срећковића, под насловом „Синан-паша“, од које се више надасмо, него ли што у њој нађосмо. Незнам јесу ли права историја оне „Цртице из кримскога рата“ што их с рускога превео Св. Здравковић.

Најпослије посвећени су домаћим наукама некоји наши часописи, именито: „Гласник“, орган ученога друштва биоградскога; „Србски Летопис“ који излази трошком Матице србске у Новом Саду; затим наш „Књижевник“ и „Архив“. О „Гласнику“ изрече „Књижевник“ суд свој већ прије неколико година; по новом реду изађоше до сада 2. свезке, трећа је на путу. У другој свезци, која је боља од прве, има једна историјска монографија од дра Крстића „Бој под Београдом, г. 1456“, а оно друго су чланци, којима је задатак хвале вриједан, да се што боље упознају сви дијелови домовине, понајприје кнежевине србске; између њих заслужује прво место врло подпуна и по критичким начелима састављена топографија од А. В. Богића: „Опис врачарског среза“, затим има ондје још: „О рекама у Србији“ и „Грађа за топографију округа књажевачког.“ Изван „Гласника“ ал о трошку истог друштва штампана је прије неколико година „Преписка о унији“ од Краљевића Бенедикта, далматинског епископа.

„Србски летопис“, још иза године 1850. у Пешти-Будиму, бијаше налик на дрво, усађено у земљу, у којој плодови његови немогу дозријевати. Он би доносио обично којекакво полузрело или још зелено воће. Најбољи му бијаху пријеводи у колико би, разумије се, добар оригинал одабран за пријевод; најмање пак пристајаше у летопис — покуси пјеснички. Међутим дође вријеме те се испуни обћенита жеља угарских Србаља, а Матица србска пресели се у Нови Сад. Неможе се порећи, да се је од оно доба како сва радња србске матице, онако и „Летопис“ помладио. У Новом Саду изађоше до сада двије књиге (109 и 110.) „Летописа“, једна за годину 1864. и једна за г. 1865., те се у њима види лијеп напредак. Између осталог садржаја пуно је вриједна расправа Натошевићева; осим тога знаменитији су чланци: „О сродству као препони брака по црквеном праву православне цркве“ од Вукићевића, и животопис Корнелија Станковића, написан од Федора Демелића.

О „Књижевнику“ праведно је да изреку други суд свој; да већ та и изрекоше тако, да се по ономе наш часопис неима стидјети ниједнога свога књижевнога друга. Наше је настојање обилно

награђено, ако нам се призна, да смо у корист науке радили онолико, колико могосмо, а свагда да смо имали пред очима, као непомичан циљ наше радње, књижевну слогу и зајединство између Хрвата и Србаља.

„Архив за повјестницу југославенску“ уређиван од Ивана Кукуљевића Сакцинскога, доспио је до осме књиге; има у њему много повјестнога градива, које ће данас сутра лијепо освијетлити тамнило наше прошлости. Ако је архиву још и на даље живот суђен, жељели бисмо, да што чешће угледа бијели свијет.

Уз ове, управо самој науци посвећене листове, нису нити наши забавни часописи науку сасвим изкључили. Тако и ваља; забава нека је поучна: а поука забавна. Забаван лист нека не одбија својих читатеља а особито читатељица сухопарним научањем, али нека их нити неразбуђује пустим шалама и јефтиним досјеткама. Овога се истинитога начела држе врстно уређивани српски листови: Вила, Даница (новосадска) и Матица; у нас на западу више су му вјерни били „Гласоноша“ (док је излазио, особито у почетку) и „Даница илирска“, мање „Славонац“ и „Наше горе лист.“ За доказ ево неколико важнијих чланака из новосадске „Данице“ из последње три године: „Нешто о митологији Грка и Римљана“ од проф. Оборкнежића; „О Бугарима“ по Каницу; Извори Нила; „Народи у европској Турској“ по Контамберу; „Вук Стеф. Караџић“ с рускога (од Ј. Срезњевскога) превео А. Сандић; „Студије из народне економије.“ У „Матици“ наћи ћете као прилог „к србској емиграцији“ чланак: „Ускоци“ приповиједан од Ч. Мијатовића по таљ. дјелу Минуџијеву и Сарпијеву, затим „Белешке времену Стев. Немање“ од истога; и више слика из природописа. У „Вили“ од прошле и ове године спомена су вриједни сви чланци: „Писма о старој српској трговини“ од Ч. Мијатовића; „Људске расе“ с францус. превео Ђ. Милићевић; „Порота по Гастону де Буржу“ од истога; „Дубровник и Далмација“ из Пипинове литерарне хисторије превео М. Ђурић; „Похода у престолници црногорској“ од В. Дентона (преведено с енгл.), „Историја системе туторства“ по Беклу приповиједао П. Срећковић; „Јужне словенске земље у Аустрији и европској Турској“ (преведено с енгл.); „Нешто о правништву у обће, на посе о римском“, од Г. Гершића.

(Продужиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Ј. Белингера упутство у географију за ниже гимназије и ниже реалке, у два течаја посрбио Александар Гавриловић професор на срб. вел. гимназији у Н. Саду. Трошком Игњата Фукса.

Ја несам наумио овде писати критике на белингерову географију. То су већ учени људи пресудили, да је ова књижица за школу врло удесно написана. О том ми дакле не треба говорити.

Овде је мени само једина та намера, да кажем, како је ова књига на српски преведена т. ј. да ли одговара српски превод немачком оригиналу и да ли је к тому још српски превод у духу српском изведен. Кад помислимо како је тешко преводити књигу ма била она ненаучног садржаја, ако хоћемо, да верно одговара оригиналу и опет да је право српски написана, а камо ли научну, књигу као што је географија, где толики изрази долазе, које ваља определити ваљано; онда морамо искрено рећи, да је г. А. Гавриловић врло вешто свој посао изradio. Ми се радујемо, не само што смо добили ваљан превод белингерове географије него што је тиме и ђацима нашим олакшано што имају географију пред собом на свом матерњем језику.

Ми смо на нашој карловачкој гимназији примили превод г. Гавриловића и по њему ја ове године предајем.

Предавајући својим ученицима ову науку и пратећи са својим ученицима лист по лист од ове књиге, нашао сам да неће бити згорег, ако кажем само две три речице о преводу ове књиге. Г. Гавриловић врло је добро учинио, што изрази није преводио него је уопште тражио како се у народу говоре. Тако н. п. *Ebbe und Fluth* казао је плима и осјека. Овако се говоре ови изрази онде, где се овако што и збива, а то је у Далмацији. После је г. Гавриловић врло добро учинио, што је имена градова, река, планина и брда назначио по својим правим именима, а поред њих додао и имена понемчена те тако ђак учи и једно и друго н. пр. Пожун (*Presburg*), Суботица (*M. Theresiopel*), Љубљана (*Laibach*), Целовац (*Klagenfurt*), Река (*Finne*), Крконоши (*Riesengebirge*), итд. А друго ово је и у толико добро што још немамо карте, где би српским изразима била назначена имена градова, ре-

ка, планина итд., а да неје г. Гавриловић поред правих имена додао и понемчена имена, онда би тиме ђацима посао врло отешчан био.

Тако исто г. Гавриловић добро је урадио, што је гдегде поједини страни град и онако назначио као што га Срби зову н. п. Сибињ (Hermanstadt).

Језик је у овој књизи правилан, изузимајући мале погрешке које су против српских облика у појединим речима учињене.

На послетку молим г. преводиоца, ако кад буде издавао друго издање ове књиге, да пази на ово:

Böhmerwald зове се Шумава, а не Чешки лес, као што је г. преводилац превео, а под Ческим лесом разумева се северни мањи део од Шумаве, а јужни већи део од Шумаве зове се опет Шумава. Јужни део зове се дакле Шумава а северни део Чешки лес, а цела планина Чешки лес и Шумава, све скупа зове се опет Шумава (Böhmerwald). Erzgebirge зову се Крушне горе. Sudeten зову се јесеничке горе или Судети. Böhmisoh-mährisches Gebirge зову се чешко-моравске височине. Fichtelgebirge зову се смречине. Овако чешки народ назива ове своје планине и тако ваља да их и ми тим именима називамо.

Grossglockner зове се велики звон. Schneeberg зове се снежник, Reipus-See зове се чудско језеро. Neusiedlersee зове се Нежидерско језеро. Lodomerien зове се Владимирија.

А тако исто и наш народ зове Молдавску Карабогданском а Влашку Каравлашком н. п. Дмитар узе Каравлашку — Каравлашку и Карабогданску. Дунав примивши Саву под Биоградом тече к истоку до Ршаве, а оданде се окреће к југу до Радојевца, под којим примивши у себе Тимок, оставља Србију и тече даље између Бугарске и Каравлашке у црно море. (Вид. Географическо-статистическо описаније Србије. Даница за год. 1827).

А такође могли би се употребити поједини изрази за стране градове итд. које други Словени имају, а ми немамо н. п. Kopenhagen зову други Словени Кодањ, Lübeck зову Буковац итд.

Свршујући ово мојих неколико речи морам још рећи, да сваки предмет има своје две стране, светлу и тамну страну, али ако је светла страна јако осветљена онда тамна страна ишчезава према светлој. Тако могу рећи и за ову књижицу (што се преводитиче) да се њезина тамна страна губи према сјајности добре стране.

Јован Живановић.

П О Д Л И С Т А К.

Књижевне белешке.

* Стиже нам жељно очекивани „Književnik“, и то 3. и 4. свеска уједно. У њима су ови чланци и саставци: I. Расправе: 1. Хрватска Зринијада прама Мађарској. Написао др. Фр. Ивековић. 2. Адријанскога мора Сирена, илии обсада Сигетска. Хрватски енос XVII. века, приобћио га и оценио В. Јагић. 3. О важности сакупљања народних правних обичаја код Словена. Свршетак првога дела. Написао др. В. Богишић. 4. Град Цетињ, хисторијска монографија, написао Р. Лопатић. 5. Предаје јадранске. Хисторичко-критичка истраживања о опстанку Диомеда Илирскога, написао С. Љубић. 6. Об обрани хрватско-славонске границе, написао др. Фр. Рачки. 7. Досадањи напредак у природопису. IV. О Рудах, написао Ж. Вукасовић. — II. Кратке књижевне вести: Кратак преглед хрватско-српске књижевности од последње две три године. Написао В. Јагић. — III. Критика (*Grammatica della lingua Serbo-croata di R. Budmani*, припомиње Ђ. Даничић. 2. Животопис Николе Зрињскога од М. Месића, припомиње др. Фр. Рачки. 3. Гласник српскога ученога друштва, књига II. Припомиње др. Фр. Рачки. 4. Примери старохрватскога језика од В. Јагића, део II. Припом. др. Фр. Рачки. 5. Животи краљева и архиепископа српских, издао Ђ. Даничић, припомиње др. Фр. Рачки. 6. Статистика од дра П. Матковића, припомиње др. Фр. Рачки. — Напутак за описивање правних обичаја од дра В. Богишића. — Метеорологичке пажње на кр. гимназији осечкој. Уредништво казује у свом поговору да „Književnik“ престаје излазити и то овако: „Опремајући пре три године прву свеску „Књижевника“ у свет написасмо ове речи: „Нема томе ни по века, што је хрватском народу свануло ново доба душевна препорода, и онет напредова он у свима струкама народне образованости толико, да ако му вишња провидност радију наспори, до мала ће с поносом показивати на успех свога деловања. Мерилом нашега напретка сматрамо стање језика и књижевности, којима не давно душевна борба хрватскога народа започе, а данас већ их видимо уздигнуте до знаменита унлива и угледности.“

Ово сретније доба наше књиге, особито од када нам сјаје звезда преходница, узвишена помисао академије југословенске, потакну нас да узкрсимо знанствени орган „Književnik“, који покрај сама свога предмета има и ту важну задаћу, да нас сложне извецбане и уједињене преведе у онај строгим знаностима намењени храм.“

С великим задовољством штампамо овде по други пут оне исте

речи, којима пре три године дана наше дело покренусмо, а данас га обустављамо. Што је онда тек као узвишена помисао лебдила око нас, то поста ево данас одважним настојањем врлих синова домовине живот и истина. Југословенској академији знаности и уметности нестају више никакве запреке на пут, да започне у корист народа свога радњу, која ће, надајмо се, далеко надкрити славу и снагу нашу али неће нигда љубави, коју за народ наш у срцу носимо и која нас на трогодишњем путовању сретно проведе кроза све тешкоће и неприлике.

Сматрајући дакле, да је задатак наш решен, завршујемо овом двоструком свеском издавање „Књижевника.“ Свима домаћим и страним словенским књижевницима, који су нас верно подупирали, захваљујемо ради обће користи, знајући добро, да се само уз њихову припомоћ могло толико урадити. Напокон исповедамо с великом захвалношћу, да је благодетна рука онога, који сва племенита подuzeћа нашега народа гаји и подупире, такођер нашем часопису притекла у помоћ те је могао толик и такав излазити у свет.“

Жао нам је, да исказати не можемо, што „Књижевник“ престаје, и само нас то теши, да ће оне исте силе, које су у њему радиле, на скоро на другом пољу продужити тако лепо започети рад свој.

* Добисмо књижицу: „Изборни закон угарски за слободне краљевске вароши од г. 1847/8. Написао један члан друштва за радиност у Новоме Саду.“ Књижица је та веома важна, особито за садашње време. У њој се леним, чистим језиком српским казује кака права има народ при бирању својих старешина и како му ваља та права извршивати. Ето како се те ствари казују: „У свакој врсти напретка народног, и уопште грађанског, ваља да обавешћујемо своју браћу, јер само тако можемо стећи и свесне и чврсте карактере, којих жалибоже тако мало имамо!

Приближује се рестаурација (бирање нових власти) по Угарској. Али зна ли сваки себи дати чиста рачуна о рестаурацији, да јој са јасном свести и с пуним уверењем може ићи на сусрет? Рестаурацији ваља да приступимо као слободни и свесни грађани. А тако не можемо радити, ако на чисто не сазнамо шта је рестаурација. То ће нам сам закон показати.

Рестаурацијом даје се велико право народу, само треба да то право уме ваљано извршити, а да би га знао извршити, ваља да му његову велику важност сазна.

Замислите себи повећу породицу. У њој има послова од сваке врсте, којима је сваки члан породични забављен. Ко ће између њих да пази на ред, да један другом не сметају у послу, и да се радња свију не прекида, ко да им буде на руци, да могу у својим пословима све напреднији бити? Треба им изабрати једног или двојицу или више

чланова, којима ће само тај посао бити, да пазе на ред, како остали чланови не ће бити узнемирени у свом послу, и да их у заједници и потпомажу. Јел'те, да за такве чланове или старешине треба изабрати оне, којима се највише верује, који су савесни, вешти и поштени, и који ће знати и ред одржати и породицу чему доброме научити, и хте-ти је савесно потпомоћи у радњи и напредовању њезином.

Ето видите, тако је и са општинама, па биле оне села, вароши, жупаније, или и саме државе. И њима требају старешине, које ће пазити на ред, да би грађани на миру могли своје послове свршивати, и њима треба помоћи, која ће им заједницу одржавати и унапређивати. А да ли и треба казати, да за такве старешине ваља да се бирају такви људи, који ће уз вештину имати и поштења и савести, те ће бити уверени, да њихове службе нису за то установљене, да могу по вољи живети од труда и зноја осталих суграђана, него да буду на корист и добро целом грађанству. Најпре је био народ на свету, па онда постала власт, а то показује, да је власт због народа, а не народ због власти.

За то је бирање чиновника велико право народно и важан посао. Закон даје право народу, да сам себи бира људе, који ће грађанским животом његовим управљати, па ако изабере себи добре људе, добро ће и њему бити, ако ли зле, онда зло по њега. Са злочестим старешинама узео је себи лекаре уместо да га лече, да га трују, па можда да му и живот пре времена прекрате или бар загорче. Овако расуђујући лако ћемо разабрати, колико је то зло било кад нам за бахова времена, не питајући нас, гомилама слаше које од куда старешине, као да нису дошли они нас да служе, него ми њих да хранимо. А кака ли је благодет, што нам се сада даје право, да сами себи бирамо старешине.

При бирању старешина својих не поводимо се дакле по каквој страсти или онаком наговору, него се владајмо по чистом уверењу и чистој савести, знајући, да ће ти, које бирамо, нашом судбином управљати. Многи, који не ће да разберу светињу тога свог племенитог права, частећи се и опијајући приступају к избору. Али не треба тако. Трезни и пуни свести треба да пристунамо таквом делу, знајући какве му зле последице могу бити, што све стоји до наше воље, која у тај мах мора бити слободна, свесна и разумна.“

Чист добитак од ове књижице намењен је друштву за радиност у Новоме Саду. Цена јој 15. н. а. вр. а може се наручити и код уредништва овога листа.

Г л а с н и к.

* „Зора“, жалећи се како се слабо где извршује што се на скупштини уједињене омладине свршило, мисли да је најглавнији узрок тој општој немарности седма точка скупштинских одлука, где стоји, да се сваки члан омладине обећава, да ће вршити омладински задатак у своме кругу и по својим силама. Ништа неје горе него у стварима где ваља рачунати на сигуран рад, ослањати се на обећање, на савест онога што обећава. Ваља нам у место обећања од незнанога јемство, а то је име и част онога који се изјави, да хоће да испуњава одлуке омладинске.

Ево како „Зора“ мисли, да ће уједињена омладина стећи сталнога темеља: 1. Позивамо у име свете ствари и одлука прве скупштине омладинске, да се сваки члан омладине заузме у своме кругу, да се оснују омладинске дружине на што ширем основу. 2. Свако омладинско друштво, које постоји, и које се буде основало, да запита сваког члана свога, коју омладинску одлуку хоће да врши најпре у свом друштву, а после и свуда по народу где буде позван или куда га пошље само друштво. Имена, заједно са оним, што је који на се примио, да преда друштво јавности. 3. Свако друштво да избере у својој средини сталан одбор за јединство. Ти би одбори стајали међу собом у договору, објављивали би свака три месеца целу радњу својега друштва, шиљали би преписе, или изводе од важнијих предавања, која су у једном друштву држана, а заслужују да их сазнаду сви, достављали преписе правила сваког појединог друштва свима појединим друштвима, сиремали би и објављивали би у новинама предлоге за скупштину омладинску што иде. 4. Предлажемо да свако друштво у своја правила стави ову точку: да је сваки члан тога друштва обвезан дати два фор. или рубљу на издавање омладинских књига. Од тих новаца могло би се нешто употребити и на издавање омладинског дневника, који би сваки дан излазио и старао се за све потребе народа, који би подхрањивао свест, јединство и одушевљење омладине, и који би, ако би затребало, за часак могао сазвати сву омладину, да заједнички испуни општу дужност, што се без опште штете не би могло одгодити до скупштине. 5. Да сваком омладинском друштву буде дужност давати годишње или по једну беседу, или претставу, или посело, или предавање у корист уједињене омладине, и то с тога, што се осећа потреба, да у овај или онај крај нашега народа, у коме је овладала немарност за народни живот, или где силан притисак не да никако да се развије свест, да велимо, у те крајеве пошљемо

по којег брата од омладине, да буди и подиже свест и одушевљење јавним предавањем, а за све то треба новаца, треба путна трошка.

„Браћо!“ вели „Зора“ на крају свога позива, „овако мислимо да би се остварило јединство, које је на скупштини само проглашено, и молимо да јавно или приватно искажете, слажете ли се с нама.“

* 8 фебруара ове године прославио је славни немачки историк Леополд Ранке спомен педесетогодишњице доктората свога. Осим „Историје српске револуције“ написао је Ранке још и чланак „Последње побуне у Босни“ којег је, као што „Вила“ јавља, сад баш превео за „Гласник“ један од наших млађих књижевника. Ову славу честитало је седоме историку „Српско учено друштво“ из Београда, и ове друштвене српске омладине: „Преходница“ у Пешти, „Зора“ у Бечу, „Вила“ у Новоме Саду, „Даница“ у Великом Керешу, „Споменица“ у Темишвару, „Тићевци“ у Дебрецину и омладина у Грацу. Српско учено друштво послало је жицом овај поздрав: „Српско учено друштво има част најердачније честитати доктору Ранку педесетогодишњи спомен његова докторства, поштујући јубилатору научни целеbritет и одличне заслуге за Србију.“ „Зора“ је поздравила Ранка овако: „Зора, српско књижевно друштво у Бечу и овогодишњи заступник уједињене српске омладине, сматра за своју најпријатнију дужност да покаже уверење о најтоплијим симпатијама и о најдубљој захвалности честитоме историку српске револуције на педесетогодишњу славу његова докторства. Данас је наша најважнија жеља е да би вам било суђено да на скоро с истом онаком дубљином осећања објавите довршено ослобођење целог српског народа.“

На ове телеграме отписао је Л. Ранке српском ученом друштву једним писмом за све. Ми то писмо његово ево овде доносимо у преводу, а по „Вили“:

„Најтоплије захваљујем српском ученом друштву у Београду за пријатељску честитку на дан 8. фебруара.

Кад сте ви својим телеграмом изјавили да ја имам неких заслуга за Србију, читава врста других телеграма, који ми стигоше, изрече то исто. Има већ четрдесет година како сам написао мали спис, у ком описих почетак и први развитак српске револуције. Сећајући се тога, сећам се живо оних људи, који ми тада помогоше. То беше царски библиотекар Копитар, од највећих лингвиста на које сам се икад намерио, словениста да не може бити бољи, и још више скупљач српских песама Вук Стефановић Караџић, човек редак који се на супрот хиљадама запрека само талентом својим подигао на образованост, у којој се укрштаху патриотичке и научне тежње. Сам израд тога дела био ми је на велику радост. Дуго је потрајало док се та мала књига не преведе и на ваш језик. Што се моја књига сад може чи-

тати и на српском језику, стекао сам без сумње осим ваше још и друге честитке, које поменух; то је од српске омладине из Тамишвара, Нађ-Кереша, Пеште, Новог Сада, Граца, Дебрецина и од српског књижевног друштва „Зоре“ из Беча. Не могу свима одговорити особитим писмом; волим у тој ствари замолити за љубазну помоћ српско учено друштво, које ваља сматрати као средину народних и научних тежења. Моје су жеље поклоњене свему народу: ја тврдо верујем да ћете ви срчано започето и стално настављено дело вашег ослобођења довршити. То није само за вас животна питање, од големе је то важности за све хришћанске народе у европској Турској. Истина, ја се једва могу надати да ћу још доживети, или као што ми желе, дуго и преживети како бих могао описати ваше ослобођење; али ће се после мене наћи других историка, који ће наставити мој као што ћете и ви свој посао. Међу тим верујте да ме је срдечно признање, које ме обасу у поменутим поздравима, чисто преместило у вашу средину, опет живо кренувши у мени онај топли интерес, који сам задобио за вашу ствар пре толико година. С мојом захвалношћу примите уједно и уверење мога истинитог високог поштовања. У Берлину 24. фебруара 1867. Леополд Ранке.“

Ранке се родио у Виху у Тирингену године 1795. Истом му је 22 године било кад поста доктор философије, а године 1825 постављен је за професора повеснице у Берлину, достојанство пак државног пруског историографа добио је г. 1841. У споменутој слави његовој учествовао је сав учени свет, ком је права дика и понос!

С м е с и ц е.

* (Каких има председника по саборима у Америци.)
Шапена, председника сабора у Небрасу, спопаде пре негде та чудновата воља, да није хтео гледати за што је већина, него стаде по свом ћефу изрицати решења. Заман су га посланици опомињали, да је воља већине закон и да се тако мане ћорава посла: наш председник једнако остаде при своме. Закључе дакле да га збаце, и одмах на његове очи изберу за председника дра Абота из Уашингтона. Ал' тек сад настаде права незгода. Шапен тури руке у џеп и из сваког џепа извади по један револвер, па оде претити, да ће намах убити сваког, који му се само приближи, да га са столице крене. Ал' нов председник не даде се застрашити: оде управо збаченом председнику, узме га за јаку, згура га са председничке столице, заошија га и упорни председник Шапен нађе се наједанпут са својим револверима заједно на сред дворане. Сабор је то цело отимање о председничку столицу за тако наравно што држао, да неје нашао за вредно ни да тапше свом новом јуначком председнику.

БИБЛИОГРАФИЈА *).

Србске књиге.

ПРОПИСЪ ЗА ЧУВАНЪ БАРУТА И МУНИЦИЈЕ у общте. У Београду, у државной књигопечатњи 1866. На 16-ни, 50. страна са 3. плана. Стоји?

ПРИВРЕМЕНА ПРАВИЛА ЗА ПАКОВАНЪ АРТИЛЕРИЈСКЕ МУНИЦИЈЕ. У Београду, у државной књигопечатњи 1866. На 16-ни, 16 стр. са више слика. Стоји?

ПРАВИЛА КОИХЪ СЕ СРБСКА АРТИЛЕРИЈА за сада при гађању нишана са овимъ, на лицу наодећимъ се топовима, придржавати има. У Београду, у државной књигопечатњи 1866. На 16-ни, 45. стр. Стоји?

ПРИВРЕМЕНЕ ТАБЛИЦЕ ПУЦАЊА и тежина матеріяла србске артилеріе. У Београду, у државной књигопечатњи 1866. На 16-ни, 16. стр. Стоји?

ПРАВИЛО ЗА ОБДРЖАВАНЪ ПУШАКА т. е. расклапанъ, склапанъ и чишћењъ, за упутство редовой и народной войсци. У Београду, у државной штампарији 1866. На 16-ни, 16. стр. Стоји?

ЗБОРНИКЪ ЗАКОНА И УРЕДБА изданы у княжеству Србији одъ почетка до края 1866 године. XIX. У Београду, у државной штампарији 1866. На 8-ни, 2. л. 215. стр. Цена 8 гр. чарш.

ОСМОГЛАСНИКЪ содержацій разная пѣнія и пѣсни церковныя, въ дни недѣльныя и праздничныя всего года, и иныя различныя пѣсни духовныя за меньшую юность, Богословскія науки слышатели, и за вся православныя Христіаны. Изъ святыхъ церковныхъ книгъ собранныя. Въ Новосадѣ, брзотискомъ епископске књигопечатњи 1866. На 8-ни, 160. стр. Стоји 40. н. а. вр.

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпун и веран наслов сваке књиге. У.

САДРЖАЈ.

Наше народне песме. — Бербанска ноћ. — Мој албум. — Глас из Хрватске о нашој најновијој књижевности. (Продужење.) — Књижевност: Ј. Белингера упутство у географију. — Подлистак: Књижевне белешке. — Гласник. — Смесице. — Библиографија.

Издаје: Матица Србска.

Уређује: А. Хацић.

Платонова штампарија у Новоме Саду 1867.